

© Iritė Jarusevičiūtė

Onos išpažintis

Šią moterį pažinojau anksčiau, bet niekada nemaniau, kad jos gyvenimo istorija gali būti tokia nepaprasta. Paprašiau jos parašyti apie save. Po kiek laiko, kai mes vėl susitikome, ji padavė ploną sąsiuvinį, kuriame eilutė po eilutės vėrėsi moters gyvenimas. „Rašydama įdėjau visą širdį...“ – tepasakė ji.

Išsiskyrimas

Ankstyvas 1949 metų kovo mėnesio rytas. Rūtuliškių kaimo vienkiemiai tylūs, tarsi nujautų kažką negero. Vienoje kaimo sodyboje jauna moteris ant rankų nešioja karščiuojančią šešių mėnesių dukrelę. Du berniukai – trejų metų Antanukas ir aštuonmetis Teofilis – kietai miega. Kitame namo gale miega senutėlis moters tėvas ir samdinė. Šeimos galva, nujausdamas pavojų, dar iš vakaro išėjo iš namų pas pažįstamus į artimiausią kaimą. Jo mintyse ruseno vienintelė viltis: jei jo neras, galbūt šeimos pasigailės ir neišveš.

Pradėjo aušti. Pasigirdo šunų lojimas. Jaunoji moteris pažvelgė pro langą ir migloje pamatė ginkluotų kareivių figūras. Jie supo visą sodybą ir artėjo prie namo. Moters širdį persmelkė stingdanti baimė.

– Ateina! – suriko ji.

Išsigandę berniukai šoko iš savo patalų. Į duris ėmė belsti šautuvo buože.

Motėrų paslaptys

– Otkroite dveri i sobiraites v Sibir.

Samdinė atidarė duris. Tarpduryje pasirodęs karininkas paklausė:

– Gde chozeiva?

Virpanti iš baimės šeimninė atsakė jam, kad vyro nėra, jis išvykęs į Šiaulius.

– Sobiraisia, – nuaidėjo.

Nieko nebeliko, kaip tik ruoštis kelionei. Jaunoji moteris ėmė rinkti vaikų drabužėlius. Paskui užsidarė kambaryje ir parkritusi ant kelių pradėjo melstis. Jos širdį vėrė skausmas dėl mažosios dukrelės Onutės, kuri vis dar sunkiai sirgo plaučių uždegimu. Ši liga prieš kelerius metus jau nusinešė jos mažąjį broliuką. „Kas bus, jei Onutė neištvers kelionėje?“ – su ašaromis meldėsi jaunoji šeimninė. Atsakymas atėjo greitai. Ant savo peties moteris pajuto šiltą samdinės Justinos ranką:

– Šeimninke, palikite man Onutę, aš užauginsiu.

Justina paėmė ant rankų mergaitę. Po kiek laiko kareiviai išvežė visą šeimos turtą, išvedė gyvulius. Karininkas surašė visus šeimos narius. Mažosios į sąrašą neįtraukė, nes Justina pasakė:

– Eto moja dočka.

Karininkas nepatikėjo, tačiau pagailėjo mergaitės. Motina dar kartelį karštai priglaudė savo dukrelę ir atidavė Justinai. Senasis tėvas (jį nusprendė palikti Lietuvoje) apkabino dukrą ir tarė:

– Dukra mano, tikėk, nes Dievo Dvasia man sako, kad jūs sugrįšite.

Tėvas buvo giliai tikintis, kažkada davęs vienuolio tretininko įžadus. Jo ištarti žodžiai dukters širdyje pasėjo viltį. Atėjo laikas palikti namus. Moteris pasiėmė abu berniukus, paskutinį kartą apžvelgė visus ir iškeliavo. Jos vyras po dviejų parų pasirodė tremtinių vagone...

Karti vaikystė

Į ištuštėjusius namus atsikraustė naujasis kolūkio pirmininkas. Jis su šeima apsigyveno gerajame namo gale. Kitoje namo pusėje, didžiajame kambaryje, įsikūrė moteris su dviem sūnumis, o didelėje plūktos aslos virtuvėje, kur anksčiau buvo ruošiamas maistas gyvuliams, susispaudę turėjo gyventi Justina su Onute, senasis tėvelis ir išgerianti bei varanti naminę senutę su dukra ir trimis paaugliais sūnumis. Justina buvo išsiųsta prie kolūkio darbų, tad Onutę ji palikdavo prižiūrėti senajai. Mažoji mergaitė buvo labai nerami, nuolat verkdamo. Moteris neiškentusi

į burnytę įpildavo šaukštą ką tik „išvartytos“ naminės – kad tik Onutė neverktų ir duotų jai ramybę. Mergaitė nurimdavo ir užmigdavo.

Po kelerių metų senoji moteris išsikėlė gyventi kitur, ir didžioji virtuvė be grindų paliko senelio, Justinos ir Onutės nuosavybė. Mažosios žaislai buvo skudurėliai ir žalia molinė lėlytė. Ankstyvais pavasariais, pradėjus tirpti sniegui, mergaitė balutėse skalbdavo lėlės drabužėlius, o vasarą prie namo kampo įsirengdavo kambarėlį. Lėlės lovytė ir stalas buvo senos plytos, uždengtos audinių skiautėmis. Iš kito namo galo dažnai sklisdavo skanus ruošiamo maisto kvapas, ir mergaitė neiškentusi įsėlindavo pas kaimynus ir gailiai žiūrėdavo į sudėtas ant stalo lėkštes.

– Utėle, tu ir vėl čia? Ar valgyti nori, buožės vaike? – klausdavo pirmininko žmona. Vis dėlto atkišdavo jai kokį kąsnį. Onutė vėl nubėgdavo žaisti.

Vieną dieną, kai namuose nieko, išskyrus vyriausiąjį pirmininko sūnų, nebuvo, Onutė kaip visuomet žaidė su lėlyte. Staiga ji išgirdo šaukiant:

– Onute, ateik, aš tave pyragu pavaišinsiu.

Mergaitė įėjo į pirmininko butą, vaikinai užrakino duris. Onutė pamatė ant grindų patiestus kailinius. Tada ji puolė prie lango, nujausdama kažką baisaus... Tačiau jai buvo tik penkeri, o jam gal penkiolika – šešiolika metų. Šis įvykis mergaitės širdy paliko baisią žaizdą...

– Nedrįsk niekam pasakyti, o tai užmušiu, – nuaidėjo grasinantys žodžiai. (Beje, praėjus geram dešimtmečiui, nelaimingo atsitikimo metu vaikinai buvo užmuštas.)

– Mamyte, mamyte, kodėl tu mane palikai?! – išbėgusi į netoliese esantį sodą verkdamas šaukė Onutė. Toji vieta jai tapo nuolatinių ašarų vieta. Nuo tos dienos mergaitė niekada nesi-juokė, buvo sukaustyta baimės ir kaltės jausmo.

Bėgo metai. Septynerių metų ji pradėjo lankyti mokyklą. Dažnai iš kaimynų ir klasės draugų lūpų pasigirdavo užgaulūs žodžiai: „Buožgalvis“.

Susitikimas

1955-ieji, gruodžio pradžia. Pasnigo. Mokykloje mokytoja pakvietė Onutę į savo kambarėlį ir pasakė:

Motėrų paslaptys

– Šiandien, Onute, paleidžiu tave anksčiau iš pamokų, nes tavo namuose šventė. Grįžo tavo tėveliai.

Du kilometrus mergaitė bėgo namo be žado. Jos „mama“ Justina buvo jau susitvarkiusi: kaip niekad anksčiau iššluota asla, nušveistas stalas uždengtas balta staltiese. Senelio akyse spindėjo džiaugsmo ašaros. Temstant nuo kelio į namų pusę pasuko rogės, pilnos prisėdusių žmonių. Kieme jau seniai laukė grįžtančiųjų. Onutė stovėjo prie savo tetos, o tetos duktė prie Justinos. Ar atpažins savo dukrą tėvai? Juk praėjo tiek metų... Jauna moteris, išlipusi iš rogių, priėjo tiesiai prie Onutės, apkabino, pravirko ir tarė:

– Onute, mano Onute...

Namai prisipildė džiaugsmo. Visa šeima buvo vėl kartu.

Jaunystė

Bėgo metai. Onutė baigė mokyklą, vėliau Dailės technikumą Telšiuose. Kurso draugės ėjo į pasimatymus, draugavo su vaikinais, dalijosi savo svajonėmis. Onutė vengė vaikinų žvilgsnių, išoriškai buvo šiurkšti jai simpatizuojantiems, širdį stingdė nepaaiškinama baimė. Vaikystėje patirtas išniekinimas paliko širdyje gilią, negyjančią žaizdą. Negana to, sielos skausmas netrukus virto sveikatos problemomis. Mergina lankėsi pas ginekologus, tačiau beveik visi tvirtino tą patį: „Sutrikusi endokrininė veikla, reikia ištekėti ir visos problemos išsispręs.“ Mergina niekam nedrįso pasipasakoti apie sielą draskančią patirtį.

Baigusis studijas Onutė išvyko dirbti į kurortinį Lietuvos miestelį. Palydėti 1973-ųjų ir sutikti Naujuosius Metus Ona grįžo į tėviškę. Tą vakarą svečiuose pas giminaičius ji susipažino su Rimu. Mergina labai nustebo, kad pirmą kartą savo gyvenime būdama šalia jauno vyro nejautė jokios baimės. Be to, šis vaikinai jai pasirodė tarsi senas pažįstamas, artimas ir savas. Onos širdyje pradėjo skleistis pirmosios meilės žiedas... 1974-ųjų metų pavasariui žadinant žemę, vieną savaitgalį Rimantas atvažiavo į svečius pas Onutę. Išėjus pasivaikščioti prie Nemuno saulės nutviekstais takais vaikinai paprašė Onos už jo tekėti. Vasarą jaunoji pora susituokė ir, atrodė, kad jiems nieko netrūks.

„Šeimos neturėsite“

Bėgo laikas ir Ona pajuto slegiantį kaltės jausmą, nes apie savo visai sutrikusių menstruacijų ciklą ir ginekologines bėdas vyrui pasisakė tik gerokai po vedybų. Praėjo treji metai, o vaikų vis nėra. Rimantas svajojo apie visą trejetą, nors pats buvo vienturtis. Galų gale vyras nusivylė jaunąja žmona ir savo neveltį pradėjo laistyti degtine. Onutė nebežinojo, ko griebtis, ji uoliai vykdė gydytojų nurodymus (leidosi vaistus, atliko įvairias skausmingas procedūras) ir maldavo vyrą negerti.

Kartą po hidrotubacijos procedūrų ginekologinio skyriaus vedėjas, pasikvietęs moterį pasakė:

– Sterilitas, dviragė gimda. Šeimos neturėsite.

Žodžiai Onos ausyse skambėjo tarsi mirties nuosprendis. Širdis vėl susigūžė kaip tada, išbėgus iš pirmininko namų...

Sužinojusi jaunos moters diagnozę anyta pareiškė, kad Rimas negyvens su tokia, skirsis. Tačiau vyras negalėjo apsispręsti ir toliau širdgėlą malšino alkoholiu, nors žmona nuolankiai prašė ją palikti, kurti savo gyvenimą iš naujo.

Vasaromis šeima priimdavo poilsiauti vieną pagyvenusią porą iš Sankt Peterburgo. Amžiaus skirtumas tarp jų buvo didelis, tačiau Stela ir Michailas žinojo jaunosios poros bėdą ir troško padėti. Michailai pavyko susitarti, kad Onutę pakonsultuotų Otto vardo ginekologijos instituto Sankt Peterburge specialistai. Reikėjo siuntimo su Lietuvos Sveikatos ministro viza. Tuo metu Onai jau buvo trisdešimt aštuoneri. Atlikusi tyrimus Santariškių klinikos ginekologijos skyriuje ir paprašiusi vedėjo išvadų apie savo būklę, ji išgirdo tik nusistebėjimą:

– Moterie, aš nesuprantu, ko jūs dar ieškote?!

Panašiai jai atkirto ir tuometinis Sveikatos apsaugos ministerijos vyriausiasis ginekologas:

– Jokio siuntimo į jokią institutą mes neduosime. Pamąstykite, kiek jums metų! Vis dėlto, viltis miršta paskutinė. Moteris sėda į traukinį ir išvyksta į Sank Peterburgą be jokio siuntimo, pasiėmusi dešimt metų matuotos temperatūros grafikus ir pačios parašytą ligos istoriją...

Mieste prie Nevos reikėjo įveikti daugybę biurokratinių kliūčių, kad ištirta ir išklaudyta Ona dar kartą išgirstų negailestingas medikų išvadas:

Motėrų paslaptys

– Brangioji, kur jūs buvote prieš dešimt metų? Dabar liko tik labai maža viltis gauti tikrai brangių vaistų užsienyje. Bet niekas negali garantuoti, kad jie padės. Nevaisingumo priežastis – psichologinės traumos vaikystėje. Prisidėjo ir motinos psichologinė būseną nėštumo metu. Ar rašyti receptą? Ar gausite tų vaistų?

Onutė nedvejojo dėl atsakymo ir gavo du vienodus receptus. Grįžusi namo ji parašė laišką į Floridą mamos brolio šeimai. Po 3-4 mėnesių ją pasiekė vaistai. Praėjo trys gydymo ciklai. Tomis dienomis moteris turėjo pastoti, tačiau tūkstančio JAV dolerių vertės vaistai nepadėjo...

Gęsta paskutinė viltis, artėja 40 - metis. Ona ima šalintis žmonių, sunkios mintys apie sužalotą gyvenimą, griūvančią santuoką nepalieka nei dieną, nei naktį.

Iš naujo įžiebta viltis

1989 metų pavasaris. Lietuvoje tautinio atgimimo nuotaikos. Nuo to laiko praėjo daugiau nei penkiolika metų, tačiau ir šiandien Ona prisimena, kaip visai netikėtai atvirai apie savo gyvenimą išsikalbėjo su į svečius užėjusia buvusią mokinę. Tąkart kažkaip keistai nuskambėjo jos entuziastingas šūksnis:

– Mokytoja, jums reikalingas Jėzus, Jis daro stebuklus ir šiandien!

– Mieloji, aš esu tikinti nuo tos dienos, kiek save atsimenu, ir ne kartą meldžiau Dievą pagalbos visose savo bėdose, – kantriai aiškino moteris.

Tačiau kažkas tada įvyko jos širdyje. Sąžinė ją pradėjo kaltinti dėl daugybės dalykų: pradedant iki santuokos būsimajam vyrui neišsakytais vaikystės išgyvenimais ir sveikatos negalavimais, baigiant nuolatine nuoskauda dėl nenusisekusio gyvenimo. Kiekvieną dieną užplūsdavo naujai suprastų kalčių lavina, reikėjo daug kam atleisti, nors niekas to atleidimo net neprašė.

Vidinė kova darėsi nebepakeliama, ir Ona susmuko. Atsiklaupusi ėmė raudoti dėl viso savo gyvenimo, dėl nuodėmių, kurių anksčiau net nesuprato. Gyvenimo epizodai lėkė kaip kino juosta, iškildavo vis nauji dalykai. Skruostais tekėjo ašaros, o lūpos kalbėjo širdies žodžius:

– Viešpatie Jėzau, iki šiol gyvenau pati savo galva, vadovavausi savo išmintimi, didžiavausi savo darbais, dabar visą gyvenimą atiduodu į Tavo, Dieve, rankas. Paimk jį ir tvarkyk, nes aš labai labai pavargau... Priimk mane tokią, kokia esu, ir prašau, nepaleisk mano rankos.

Tos Šv. Velykos buvo Onos gyvenimo prisikėlimas.

„...ir kai pagimdė sūnų, tai praminė jį Samueliu“

Naujai gyvenimo prasmę atradusios moters kasdienybėje atgijo Šventojo Rašto tekstai. Skaitydama Šv. Raštą ji mokėsi pažinti Dievo meilę, Jo valią ir santykį su žmogumi. Vieną dieną, skaitant Samuelio knygą, Onutės širdį labai smarkiai sujaudino kelios eilutės. „Ona neturėjo vaikų, <...> o jos priešininkė pasityčiodavo iš jos ir erzindavo ją, kadangi Viešpats jos iščias užrakinęs buvo.<...> Skaudžiai verkdamas, Ona meldėsi Viešpačiui. Ir ji pasižadėjo, tardama: „Visagalis Viešpatie, jei Tu atsižvelgsi į mano sielvartą, atsimindamas ir neužmiršdamas savo tarnaitės, ir duosi sūnų, tai aš tą sūnų paskirsiu Viešpačiui.<...> Po kelių dienų ji pasijuto esanti nėščia. Ir kai pagimdė sūnų, tai praminė jį Samueliu, sakydama: „Aš jį iš Dievo išmeldžiau“ (1 Samuelio kn).

Perskaičiusi šią Onos maldą, moteris ėmė kūkčioti. Ji negalėjo patikėti:

Dieve, nejaugi Tu man tai kalbi?

Tačiau širdies gelmėje sužibo vilties kibirkštėlė. Ona patikėjo, kad tai – Dievo pažadas jai. Netrukus švenčiant 20-ties metų vedybų sukaktį, artimi Onutės ir Rimanto draugai juos sveikino:

– Tavo, Rimai, žmona, – sakė jie, – bus kaip vaisingas vynmedis namų gilumoje, tavo vaikai – kaip alyvų sodiniai aplink tavo stalą, štai taip juk laiminami žmonės, kurie bijo Viešpaties.

Šis sveikinimas nuskambėjo 1994 m. liepos mėnesį, o tų pačių metų gruodžio pradžioje Onutė pasijuto nešiojanti iščiose kūdikį...

Kitų metų rugpjūtį gimė nuostabus berniukas, jį tėvai pavadino Samueliu. Devyni nėštumo mėnesiai buvo pilni pasitikėjimo Dievo malone, nes medikai netikėjo, kad 47-erių metų moteriai gali gimti sveikas vaikas. Išbandymų buvo daug: nėštumo pradžioje grėisė persileidimas, vėliau gydytojams nedavė ramybės gimdoje rasta mioma, atėjus gimdymo metui, teko daryti Cezario pjūvį. Dievo garbei, vaikas gimė gyvas ir sveikas! Daug gali tikinčiojo malda.

Labas diena, ar galėčiau pakalbėti su ponios Onute? – klausiu į telefono ragelį.

Ne, mamytė darbe, prašau paskambinti vėliau, – kitame laido gale atsakė malonus vaiko balsas.

Tai Samuelis, dabar jam dešimt metų.

„Niekada nepamiršk, mažasis žmogau, koks nepaprastas buvo tavo atėjimas į šį pasaulį,“ – pagalvoju mintyse.